

ISMERTETÉS

Gellérné Lukács Éva doktori értekezése

2009. június 3. napján került sor az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájában Gellérné Lukács Éva „Személyek szabad mozgása az Európai Unióban” című Ph.D. értekezésének nyilvános vitájára. A bíráló bizottság tagjai voltak: Burián László egyetemi tanár (ELTE), Fazekas Judit egyetemi tanár (ME) Gyulavári Tamás egyetemi docens (ELTE), Hajdú József egyetemi tanár (SZTE), Tóth Judit egyetemi docens (SZTE). A szerző doktori szigorlatára 2009. április 28. napján került sor a Berke Gyula egyetemi docens (PTE), Várnay Ernő egyetemi tanár (DE) tagsága, illetve Kardos Gábor egyetemi tanár (ELTE) elnöksége mellett működött bizottság előtt. (A dolgozat letölthető: www.eumunkavallalas.shp.hu/ / Publikáció menüpont/2009. június 6.)

Az értekezés célja, hogy történetileg jogi aspektusban végig kövesse az európai közösségi jog változásának fázisait a személyek szabad mozgása terén 2006 végéig. A dolgozat elsődleges célkitűzése, hogy igazolja a kiindulási hipotézist, miszerint az európai közösségi jog döntően túllépett a 60-as években vállalt neoklasszikus makroökonomiai megközelítésén, amely kizárólag a migráció gazdasági aspektusaival foglalkozott, és egyértelműen elmozdult egy pro-migrációs, szociálisan érzékeny migrációs politika irányába. Ebből következően mind a személyi, mind a tárgyi hatály, mind a jogérvényesítési eszközök köre meghatározóan kibővült. A hipotézisnek az európai közösségi jogban való igazolása mellett másodlagos vizsgálati kérdés a szabályozási technika mibenléte is. A szerző azt vizsgálta, hogy egyrészt mennyiben érvényesül a konszenzusos együttműködésen alapuló megoldás, másrészt mennyiben írhatóak az eredmények az Európai Bíróság (a továbbiakban: EB) javára, illetve az EB mennyiben alkalmazott hasonló jogi érvelési technikákat a közösségi munkavállalók, illetve később a gazdaságilag inaktív személyek jogainak megalapításakor és kiterjesztésekor.

Az első, alapvetést tartalmazó fejezet után a II. fejezet a jogérvényesítési eszközöket (diszkrimináció tilalma, fordított diszkrimináció, diszkrimináció nélküli akadályok, közvetlen hatály) tárgyalja. A szerző álláspontja szerint a munkaerőmozgás szabadságának egyediségét az egyenlő bánásmód elvének a kimondása adja. A munkaerőhiány megoldására bevált módszer a külföldiek munkavállalásának engedélyezése a nemzeti munkaerőpiacon, azonban az európai közösségi jog a migráns uniós polgár munkavállalók részére a jog egyéb fontos területeire is kiterjedő diszkrimináció-mentességet biztosít, amely egyedi jellegzetességnek tekinthető. A dolgozat igazolja, hogy a jogérvényesítési eszközök terén nagyarányú fejlődés volt megfigyelhető a közösségi jogban az elmúlt 50 évben, kifejezetten az Európai Bíróságnak köszönhetően. A fejlődés eredményeképpen a meglévő lehetőségek hatóköre kibővült és új jogérvényesítési eszközök jöttek létre, így a migráns személyek több lehetőség közül választhatják ki a nekik legmegfelelőbbet szabad mozgási jogaik érvényesítése céljából.

Az idegenrendészeti jogokat bemutató III. fejezet az uniós polgárok szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló 2004/38/EK irányelvet elemzi. Az irányelv egyértelmű bizonyíték az európai közösségi jog migrációt ösztönző fejlődésére. A tartózkodási kérdések szabályozása egyértelműen liberális szemléletet tükröz, a megközelítés uniós polgár-barát, nem pedig az állam migrációs beleszólási-ellenőrzési kompetenciáit helyezi előtérbe. Emellett számos, korábban csak az EB joggyakorlatában létező kérdést is kodifikál, amely jogharmonizáció hozzájárul az európai közösségi jog egyszerűsítéséhez, átláthatóságához. A szerző szerint az irányelv fő újdonságát a huzamos tartózkodási jog megalapítása jelenti, amely jogintézmény korábban teljesen hiányzott az európai közösségi jogból. A huzamos tartózkodási státus együtt jár egy sor fontos további joggal, például azzal, hogy minden, az irányelv hatálya alá tartozó személy egyenlő bánásmódot élvez a Szerződés hatálya alá tartozó ügyekben, illetve csak fontos közrendi és közbiztonsági okból utasíthatók ki annak a tagállamnak a területéről, amelyben tartózkodnak.

A legterjedelmesebb IV. fejezet a közösségi munkavállalók konkrét jogait (tárgyi hatály) mutatja be. Igazolja, hogy mind a másodlagos jogalkotás, mind az EB joggyakorlatának nyílt célja az Európai Unión belüli migráció ösztönzése, mert minden uniós polgárra vonatkozó kérdést az érintettek javára bíráltak el. Az EB a jogokat egyrészt megerősítette, másrészt kiterjesztő értelmezést adott nekik, amelyre kiemelt példa az álláskeresési jog és a szociális kedvezmények kérdésköre. Az európai közösségi jog megtette az első lépéseket a harmadik államok polgárai munkához jutási jogainak meghatározása terén is. Nemcsak a személyi hatály lassú bővítése és a harmadik állam polgárainak európai közösségi jog hatókörébe való bevonása mutat azonban a pro-migrációs vonulat erősödéséhez. Erre utal a közösségi jogi értelmű „munka” fogalom kialakítása is. Az EB joggyakorlata kimondta, hogy a szabad munkaerő áramlás keretében végzett munka önálló közösségi jogi fogalom, azt a lehető legszélesebben kell értelmezni. Mára elfogadott nézet, hogy közösségi jogi értelmű munkavégzés minden olyan munkaviszonyban ellátott tevékenység, amely tényleges és valóságos gazdasági tevékenységet valósít meg – függetlenül a nemzeti jogoktól, a munka időtartamától és díjazásától.

A dolgozatnak a személyek szabad mozgása alóli kivételeivel foglalkozó V. fejezete, hasonlóan a korábbi fejezetekhez, azt mutatja be, hogy a kiindulási állapothoz képest a kivételek megítélése a személyek számára kedvezően változott meg. Amellett érvel, hogy a kivételek köre folyamatosan szűkül, miközben ezzel párhuzamosan a kivételek alkalmazhatóságának garanciái egyre erősödnek. Új szabály, hogy a közrendi vagy közbiztonsági okokból kiutasított személyek ésszerű idő elteltével (kiutasítástól számított 3 év után) kérelmezhetik a beutazási és tartózkodási tilalom megszüntetését. A dolgozat külön tárgyalja a közszolgálati kivételes *clausula* alkalmazását. Ezen a téren a jogfejlődés aktuális végpontját az EB azon jogesetei jelentik, amelyekben kimondta, hogy a kivétel felhívásához nem elegendő a közhatalmi jogosítványok léte, az is elengedhetetlen, hogy a közhatalmi jogosítványokat a jogosult rendszeresen, ne csak alárendelten, ritkán gyakorolja. Amennyiben a közhatalmi jogosultságok csak alárendelten jelennek meg, ez nem elegendő alap a közszolgálati kivétel felhívásához, és ebben az esetben a tagállamnak el kell tőrníe, hogy esetenként más tagállamok polgárai közhatalmi jogosítványokat gyakoroljanak.

Az uniós polgársággal foglalkozó VI. fejezet célja, hogy párhuzamokat találjon a közösségi munkavállalók jogainak fejlődése és a gazdaságilag inaktív uniós polgárok jogainak fejlődése között. Az EB – főleg a szociális előny koncepcióján keresztül – a közösségi munkavállalóknak olyan jogosultságokat ítél meg a munkaviszonnyal összefüggésben vagy attól függetlenül, amelyek eredetüket tekintve a Szerződés tárgyi hatálya alá nem tartozó területet érintettek (pl. szociális segítségnyújtás). Az uniós polgárság bevezetésével pedig várható, hogy a szabad mozgás jogát gyakorló, gazdaságilag inaktív tagállami állampolgárok jogai is bővülnek. A dolgozat amellet érvel, hogy az EB az uniós polgárságra támaszkodva ugyanazt a funkcionális megközelítést alkalmazta, amelyet a közösségi munkavállalók esetében, illetve ugyanazt az érvelési logikát is követte. Az EB tehát a tárgyi hatályon keresztül kibővítette a jogosultak körét, vagyis visszahatott a személyi hatály bővítésére is. Az uniós polgárság által valójában minden tagállami állampolgár megkaphatja a választási lehetőséget, hogy mely tagállam jogrendszeréhez kíván elsősorban tartozni: a szerző szerint az uniós polgárság ezáltal valóban többlet-jogok forrásává válik.

A dolgozat záró VII. fejezete egyrészt összegzést ad a migráció-történeti elvek fejlődésről, másrészt utal a jövő várható irányaira. A szerző összegző álláspontja szerint az állampolgárság lassan elveszíti tradicionális erejét, amely egy személynek egy adott tagállamban a kötőelemet jelenti a szociális és egyéb ellátások, jogosultságok felé, és beláthatónak tűnik, hogy idővel esetleg egy új koncepció honosodjon meg, amely az uniós polgár tartózkodási helyéből következő, „uniós” tartózkodási helyhez kötöttség lehet.

A dolgozat a tárgykörben korábban is igen intenzív és színvonalas publikációs tevékenységet kifejtő szerző eredményeinek értékes szintézise, amelynek alapján a bíráló bizottság javasolta a doktori fokozat odaítélését.

Berke Gyula

Az Osztrák Munkajogi és Szociális Jogi Társaság 44. konferenciája

Az Osztrák Munkajogi és Szociális Jogi Társaság 2009. március 26-27. napján immár 44. alkalommal rendezte meg évi szokásos tudományos konferenciáját a festői szépségű Zell am See-ben. Zell am See neve az elmúlt évtizedek alatt összeforrt az osztrák munkajoggal. 1965-ben Hans Floretta és Rudolf Strasser kezdeményezésére alapították meg az Osztrák Munkajogi és Szociális Jogi Társaságot és ekkor tartották az első tudományos tanácskozást az üdülőfaluban. Az azóta minden évben megrendezett konferencia az évtizedek során Ausztria legnagyobb jogi konferenciájává nőtte ki magát. A munkajog és szociális jog iránt érdeklődők számára ez az év legfontosabb tudományos és társadalmi eseménye, amelyen megvitatásra kerülnek e két jogág legújabb fejleményei és aktuális problémái.

A konferencia megnyitóbeszédében a Társaság elnöke, em. o. Univ.-Prof. Karl Spielbüchler alkotmánybíró köszöntötte az egybegyűlteket. Beszédében megemlékezett